

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 1.–5.

O ODWADZE

Zdarza się, że słyszymy o ludziach, którzy bez chwili zastanowienia rzucają się w ogień czy burzliwy nurt rzeki. Niektórzy z zazdrością myślą o ich odwadze. Rodzi się jednak pytanie: „Czy to jest odwaga?”

Odwaga jest bliźniaczą siostrą strachu. Żeby być odważnym, trzeba najpierw poczuć obawę. Trzeba tego strachu posmakować, trzeba się z nim pomęczyć. Strach każe unikać niebezpieczeństwa, wycofywać się, uciekać, ale inne powody skłaniają ludzi do działania, do zrobienia czegoś, co może być w następstwie kosztowne lub nawet groźne. Odwaga jest więc aktem wyboru, ponieważ wiąże się z decyzją o pokonaniu strachu w imię jakiejś cennej wartości.

Niezapomniana Irena Sendlerowa¹ dobrze wiedziała, co robi. Wiedziała, co się stanie z nią, z jej najbliższymi, gdy wyjdzie na jaw, że ratuje żydowskie dzieci. Dokonała wyboru. Czy się bała? Strach – jak sama mówiła – był nieodłącznym towarzyszem jej życia przez wiele lat, ale potrafiła sobie z nim poradzić.

Kinga Baranowska jest chlubą światowej himalaistyki. Odważnie wspina się na najwyższe szczyty Ziemi. Czuje jednak respekt przed górami, bo wie, że jest się czego bać. Mówi, że jeśli przestanie się bać, przekroczy granice dopuszczalnego ryzyka. Trzeba bowiem poczuć strach, by w pełni świadomie zdobyć się na odwagę.

Często jednak odwaga myli się ludziom z brawurą², z deficytem³ wyobraźni czy wręcz głupotą. Każdego roku wielu takich „odważnych” decyduje się na tragiczne w skutkach skoki do wody z wysokiego brzegu lub mostu. Każdego dnia tacy „odważni” kierowcy giną w wypadkach, raniąc lub zabijając także innych ludzi. Nie boją się. Myślą, że są odważni, bo o odwadze według nich świadczy podjęcie lekkomyślnego działania, które staje się ważniejsze od skutków, od bilansu zysków i strat. Powtórzmy więc pytanie: „Czy to jest odwaga?”. Warto się zastanowić, czym naprawdę jest odwaga. A może odwaga to szczególnie rodzaj ostrożności?

Na podstawie: Wiesław Łukaszewski, *Odwaga*, „Charaktery” 2010, nr 9.

¹ Irena Sendlerowa – polska działaczka społeczna; podczas okupacji niemieckiej członkini Rady Pomocy Żydom „Żegota”. Wraz ze współpracownikami wyprowadziła z warszawskiego getta i uratowała od zagłady około 2,5 tys. dzieci żydowskich. Za ten czyn izraelski instytut Yad Vashem przyznał jej tytuł *Sprawiedliwy wśród Narodów Świata*.

² Brawura – lekceważenie niebezpieczeństwa, skłonność do popisywania się (zwłaszcza odwagą).

³ Deficyt – niedostateczna ilość czegoś, niedobór.

[349 słów]

Zadanie 1. (0-1)

Dokończ poniższe zdanie – wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Według autora tekstu odwagą wykazuje się człowiek, który

- A. przełamuje strach, żeby uczynić coś istotnego.
- B. najpierw reaguje, dopiero potem analizuje zagrożenie.
- C. podejmuje ryzyko, ponieważ w ogóle nie odczuwa strachu.
- D. decyduje się na działanie, jeżeli nie łączy się ono z ryzykiem.

PRZENIEŚ ROZWIĄZANIA NA KARTĘ ODPOWIEDZI!

Zadanie 2. (0-1)

Która z wymienionych cech, według autora tekstu, może być często mylona z odwagą?
Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

- A. cwaniactwo
- B. przebiegłość
- C. ryzykanctwo
- D. niecierpliwość

Zadanie 3. (0-1)

Dokończ poniższe zdanie – wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Podobieństwo między Ireną Sendlerową i Kingą Baranowską polega na tym, że

- A. kwestie polityczne to główny obszar zainteresowań obu kobiet.
- B. strach to główny bodziec do działania obu kobiet.
- C. dla obu kobiet ryzyko stało się celem nadrzędnym.
- D. postawa obu kobiet wymagała mierzenia się ze strachem.

Zadanie 4. (0-1)

Jaką funkcję spełnia dwukrotnie postawione w tekście pytanie: *Czy to jest odwaga?*

1.	Stanowi kłamrę kompozycyjną spajającą wypowiedź.
2.	Umożliwia autorowi zdefiniowanie odwagi.
3.	Ma zachęcić czytelnika do przemyślenia postawionego problemu.
4.	Dowodzi lekceważenia odważnych zachowań przez autora tekstu.

Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

- A. Wszystkie odpowiedzi są poprawne.
- B. Odpowiedzi 1. i 3. są poprawne, a 2. i 4. – błędne.
- C. Tylko odpowiedź 4. jest błędna, pozostałe są poprawne.
- D. Tylko odpowiedź 2. jest poprawna, pozostałe są błędne.

Zadanie 5. (0-1)

Przykładem którego gatunku publicystycznego jest tekst O ODWADZE? Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie spośród 1–3.

Tekst O ODWADZE jest przykładem

A.	artykułu,	ponieważ	1.	jest pisany lekkim, żartobliwym stylem, z wykorzystaniem środków artystycznego wyrazu.
			2.	stanowi relację z określonych wydarzeń, których naocznym świadkiem był sam autor.
B.	reportażu,		3.	zawiera wywód dotyczący kwestii społecznej, potwierdzający argumenty przykładami.

PRZENIEŚ ROZWIĄZANIA NA KARTĘ ODPOWIEDZI!

Przeczytaj tekst i wykonaj zadanie 6.

Odwaga cywilna – odwaga wypowiedzenia własnych przekonań niezależnie od panującej opinii lub demonstrowania pewnych postaw, bez względu na możliwość ujemnych dla siebie konsekwencji.

Uniwersalny słownik języka polskiego, pod red. S. Dubisza, Warszawa 2003.

Zadanie 6. (0-1)

Rozstrzygnij, w którym z poniższych zdań wyrażenia „odwaga cywilna” użyto niezgodnie z jego definicją słownikową. Zaznacz F przy zdaniu fałszywym.

1.	Miał odwagę cywilną i zawsze mówił to, co myślał, nawet jeśli mogło się to dla niego skończyć źle.	F
2.	Trzeba odwagi cywilnej, żeby stanąć w obronie kolegi, któremu wszyscy w klasie dokuczają.	F
3.	Zabrakło mu odwagi cywilnej, żeby wejść do ogrodu, po którym biegał groźny pies.	F

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 7.–11.

POTOP (fragment)

Kmicic¹ spojrział... i dusza zatrzęsała się w nim z przerażenia.

Byli to Szwedzi.

Ukazali się tak blisko, że cofać się było niepodobna, zwłaszcza iż orszak królewski miał konie pomęczone. Pozostawało tylko przebić się lub zginać albo pójść w niewolę. Zrozumiał to w jednej chwili nieustraszony król², więc chwycił za rękojeść szpady!

– Ostronąć króla i nazad! – krzyknął Kmicic.

Tyzenhauz³ z dwudziestu ludźmi w mgnieniu oka wysunął się na czoło, lecz Kmicic, zamiast złączyć się z nimi, ruszył drobnym kłusem przeciw Szwedom.

Miał zaś na sobie szwedzki strój, ten sam, w którym przebrał się wychodząc z klasztoru, więc owi Szwedzi teraz nie pomiarkowali, co to za jeden. Widząc dążącego przeciw sobie w takim stroju jeźdźca, prawdopodobnie poczytali cały orszak królewski za jakiś własny podjazd⁴, bo nie przyspieszyli kroku, tylko kapitan dowodzący wysunął się przed pierwszą trójkę.

– A co za ludzie? – spytał po szwedzku, patrząc na groźną i bladą twarz zbliżającego się junaka⁵.

Kmicic najechał nań tak blisko, że prawie trącili się kolanami, i nie odrzekłszy ni słowa, wypalił mu w samo ucho z pistoletu.

Okrzyk zgrozy wyrwał się z piersi rajtarów⁶, ale potężniej jeszcze zabrzmiał głos pana Andrzeja:

– Bij!

I jako skała oderwana od opoki⁷, tocząc się w przepaść, druzgoce wszystko w biegu, tak i on runął na pierwszy szereg niosąc śmierć i zniszczenie. Dwaj młodzi Kiemlicze⁸, podobni

PRZENIEŚ ROZWIĄZANIA NA KARTĘ ODPOWIEDZI!

do dwóch niedźwiedzi, skoczyli za nim w zamęt. Stukot szabel o pancerze i hełmy rozległ się jak huk młotów, a wnet zawtórowały mu wrzaski i jęk.

Przerażonym Szwedom zdawało się w pierwszej chwili, że to trzech wielkoludów napadło ich w dzikim parowie górskim. Pierwsze trójki cofnęły się, zmieszane, przed strasznym mężem, a gdy ostatnie wydobywały się dopiero spoza zakrętu, środek stłoczył się i zwichrzył. Konie poczęły gryźć się i wierzgać. Żołnierze z dalszych trójek nie mogli strzelać, nie mogli iść na ratunek przodowym, którzy ginęli bez ratunku pod ciosami trzech olbrzymów. Próżno się złożą, próżno sztychów⁹ nadstawia, tamci łamią szable, przewracają ludzi i konie. Kmicic zdał konia, że aż kopyta jego zwisły nad głowami rajtarskich rumaków, sam zaś szalał, siekł, bódł. Krew zboczyła mu twarz, z oczu szedł ogień, wszystkie myśli w nim zgasły, została tylko jedna, że zginie, lecz Szwedów musi zatrzymać. Ta myśl przerodziła się w dzikie jakieś uniesienie, więc siły jego potroili się, ruchy stały się podobne do ruchów rysia: wściekle, jak błyskawice szybkie. I nadludzkimi ciosami szabli kruszył ludzi, jak piorun kruszy młode drzewa.

Na podstawie: Henryk Sienkiewicz, *Potop*, Warszawa 1991.

¹ Andrzej Kmicic – główny bohater *Potopu* H. Sienkiewicza.

² Król – Jan Kazimierz, polski władca w latach 1648–1668.

³ Tyzenhauz – dworzanin króla Jana Kazimierza.

⁴ Podjazd – konny oddział żołnierzy.

⁵ Junak – odważny młody mężczyzna, śmiałek.

⁶ Rajtarzy – tu: szwedzcy żołnierze.

⁷ Opoka – skała, kamień.

⁸ Kiemlicze – żołnierze Kmicica; bracia bliźniacy.

⁹ Sztych – ostre zakończenie broni białej, np. szpady.

[452 słowa]

Zadanie 7. (0-1)

Jakie funkcje w zdaniu *Kmicic spojrział... i dusza zatrzęsała się w nim z przerażenia pełni wielokropek?* Oceń, która odpowiedź jest falszywa. Zaznacz F we właściwym miejscu.

1.	Zapowiada nieoczekiwany zwrot akcji.	F
2.	Wskazuje na przerwanie wypowiedzi bohatera.	F
3.	Wprowadza napięcie.	F
4.	Skupia uwagę czytelnika na zdarzeniu.	F

Zadanie 8. (0-1)

Jaką funkcję pełnią porównania występujące w dwóch ostatnich akapitach tekstu? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

- A. Opisują warunki atmosferyczne podczas bitwy.
- B. Zwiększają sugestywność opisu walki.
- C. Przywołują wydarzenia z młodości bohaterów.
- D. Uplastyczniają opis krajobrazu.

PRZENIEŚ ROZWIĄZANIA NA KARTĘ ODPOWIEDZI!

Zadanie 9. (0-1)

Przeczytaj zdania w tabeli i rozstrzygnij, które są prawdziwe w odniesieniu do znanej Ci powieści historycznej Henryka Sienkiewicza.

1.	Przedstawione są zarówno wydarzenia historyczne, jak i fikcyjne.
2.	Bohaterami są tylko postaci historyczne.
3.	Narrator to bezpośredni świadek lub bohater opisywanych przez siebie zdarzeń.
4.	Realia epoki zostały ukazane ze szczególną starannością.

Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

- A. Tylko zdanie 2. zawiera prawdziwą informację.
- B. Zdania 1. i 2. zawierają prawdziwe informacje, a 3. i 4. – fałszywe.
- C. Tylko zdanie 4. zawiera prawdziwą informację.
- D. Zdania 1. i 4. zawierają prawdziwe informacje, a 2. i 3. – fałszywe.

Zadanie 10. (0-1)

Jaką funkcję w zdaniu *Pierwsze trójki cofnęły się, zmieszane, pod strasznym mężem pełni* podkreślony wyraz? Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie spośród 1–3.

Podkreślony wyraz pełni funkcję

A.	podmiotu,	ponieważ określa	1.	cechę rzeczownika.
			2.	wykonawcę czynności.
B.	przydawki,		3.	cel czynności.

Zadanie 11. (0-1)

Dokończ poniższe zdanie – wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W przykładzie *Zrozumiał to w jednej chwili nieustraszony król, więc chwycił za rękojeść szpady* spójnik *więc* wskazuje na zdanie

- A. współrzędnie złożone wynikowe.
- B. podrzędnie złożone okolicznikowe przyczyny.
- C. współrzędnie złożone przeciwstawne.
- D. podrzędnie złożone okolicznikowe celu.

PRZENIEŚ ROZWIĄZANIA NA KARTĘ ODPOWIEDZI!

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 12.–15.

O ŻYWCIE LUDZKIM

Fraszki to wszystko, cokolwiek myślemy,
Fraszki to wszystko, cokolwiek czyniemy.
Nie masz na świecie żadnej pewnej rzeczy,
Próżno tu człowiek ma co mieć na pieczy¹.
Zacność, uroda, moc, pieniądze, sława,
Wszystko to minie jako polna trawa.
Naśmiawszy się nam i naszym porządkom,
Wemkną nas w mieszek, jako czynią łądkom².

Jan Kochanowski, *Fraszki*, Wrocław 1998.

¹ *Mieć na pieczy* – dbać, troszczyć się, zabiegać o coś.

² *Wemkną nas w mieszek, jako czynią łądkom* – wrzucą nas do worka jak kukielki po przedstawieniu.

Zadanie 12. (0-1)

Dokończ poniższe zdanie – wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Postać mówiąca uważa, że wszystko, co człowiek myśli i czyni, jest

- A. istotne.
- B. ulotne.
- C. trwałe.
- D. płytkie.

Zadanie 13. (0-1)

W którym przykładzie słowo *fraszka* znaczy to samo, co w utworze Jana Kochanowskiego O ŻYWCIE LUDZKIM? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

- A. Rozrzuconych parę strojów kobiecych, komnata pełna fraszek ładnych, lekkich i wonnych zdawały się świadczyć, że tu niewiasta jakaś mieszka.
- B. We wdzięcznych, dowcipnych fraszkach wypowiada Kochanowski szczerze, co czuje i myśli.
- C. Był to bardzo ładny gabinet, błyszczący od zwierciadeł i napełniony mnóstwem kosztownych fraszek.
- D. Post, milczenie – wszystko fraszka, / Straży przy mnie nie postawi. / Ale potwór nie igraszka. / Czart – nie Papkin go przystawi.

Zadanie 14. (0-1)

Spośród podanych niżej powiedzeń wybierz to, którego sens jest zgodny z przesłaniem fraszki O ŻYWCIE LUDZKIM.

- A. Używaj świata, póki służą lata.
- B. Każdy ma to, na co sobie zasłużył.
- C. Wszystko przeminie, sława nie zginie.
- D. Wszystko głupstwo wobec przemijania.

PRZENIEŚ ROZWIĄZANIA NA KARTĘ ODPOWIEDZI!

Zadanie 15. (0-1)

Oceń, czy poniższe informacje dotyczące utworu **O ŻYWCIE LUDZKIM** są prawdziwe. Wybierz T, jeśli informacja jest prawdziwa, lub N, jeśli jest fałszywa.

1.	W utworze porównano człowieka do kukielki.	T	N
2.	Postać mówiąca, wypowiadając się w pierwszej osobie liczby mnogiej, pokazuje wspólnotę swojego losu i losu odbiorców wiersza.	T	N

Przeczytaj teksty i wykonaj zadania 16.–21.

Osoby, które mają pytania dotyczące poprawności i użycia języka, mogą skorzystać z pomocy ekspertów z internetowych poradni językowych. Poniżej przedstawiono dwa zapytania internautów i odpowiedzi udzielone na nie przez profesorów językoznawców.

12.04.2007

Biel we frazeologii

Panie Profesorze,

zastanawiam się nad paroma związkami z nazwą barwy białej, mianowicie: *biała broń*, *biała gorączka*, *białe tango* i *biały wiersz*. Czym jest umotywowane użycie tego właśnie koloru w tych zwrotach? Z góry dziękuję za odpowiedź.

Ola

Pani Olu,

kolory mają mnóstwo, częściowo tylko motywowanych kulturowo, odniesień. Białość jest przywoływana dla zaznaczenia czystości, więc czasem i braku czegoś (biały bywa związany z poczuciem braku barwy, z pustym miejscem). Wiąże się także z męskością (ale i dziewiczością, niewinnością), żalobą (ale i radością, świętem), odmiennością (albinos¹ jest odmienny, rzadki – stąd biały kruk) lub odwrotnością sytuacji. Czasem można dopatrzeć się związku z barwą fizycznie występującą. Istotnie, broń biała ma lśniące białe ostrza, nie smoli też jak palna. Do białości rozpała się żelazo, więc biała gorączka może być większa niż czerwona. Do białego tańca (walca najczęściej, ale i tanga) to panie proszą panów, nie na odwrót (nb.² biały mazur to akurat ostatni taniec nad ranem), a biały wiersz nie ma tego, co ma rymowany: rymów mianowicie. Ale często przywołanie kolorów: białego, czarnego, czerwonego, zielonego, błękitnego – okryte jest mgłą językowej tajemnicy.

Pozdrawiam

– prof. Jerzy Bralczyk

¹ Albinos – człowiek lub zwierzę dotknięte albinizmem, który objawia się białością skóry, włosów lub piór.

² Nb. – skrót od notabene, co znaczy: w dodatku, nawiasem mówiąc.

3.12.2008

Rzuciło mi się – gdzie?

Dzień dobry, rozmawiając z koleżanką, wymusnęła mi się fraza *rzuciło mi się w uszy* i zaraz zareagowałam: czy może się coś *rzucić w uszy*? Jeśli nie, to jakim powiedzeniem można ową frazę zastąpić?

Serdecznie dziękuję.

PRZENIEŚ ROZWIĄZANIA NA KARTĘ ODPOWIEDZI!

Standardowa forma tego zwrotu to *coś komuś rzuciło się w oczy* („coś dało się komuś łatwo zauważyć”). O *rzucaniu się w uszy* można mówić w ramach gry językowej, np. w rozmowie: „No, oczywiście, wszystkim nam tu się rzucił w oczy, a raczej w uszy, zespół, w którym pan śpiewa”. Bliskoznaczne zwroty z *uchem* brzmią inaczej: *coś obilo się komuś o uszy* lub *coś wpadło komuś w ucho*.

Nawiasem mówiąc, „rozmawiając z koleżanką, wymusnęła mi się fraza...” to podręcznikowy przykład niewłaściwie zbudowanego zdania z imiesłowem. Powinno być: „rozmawiając z koleżanką, powiedziałam mimochodem...” albo „kiedy rozmawiałam z koleżanką, wymusnęła mi się fraza...”.

– prof. Mirosław Bańko

Na podstawie: <http://poradnia.pwn.pl/> (internetowa poradnia językowa)

[385 słów]

Zadanie 16. (0-1)

Oceń, czy poniższe informacje dotyczące wypowiedzi profesora Jerzego Bralczyka są prawdziwe. Wybierz T, jeśli informacja jest prawdziwa, lub N, jeśli jest fałszywa.

Wypowiedź zawiera informację o tym, że przymiotnik <i>biały</i> występujący w związkach frazeologicznych jest rozmaicie kojarzony w różnych kulturach.	T	N
Aby wyjaśnić znaczenie związku frazeologicznego, w którym występuje nazwa koloru, należy odwołać się do historii języka.	T	N

Zadanie 17. (0-1)

Dokończ poniższe zdanie – wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

„Osobliwość, cenny okaz, unikat” to

- A. biały kruk.
- B. biała plama.
- C. biała gorączka.
- D. białe szaleństwo.

Zadanie 18. (0-1)

Dokończ poniższe zdanie – wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Z wyjaśnienia zamieszczonego na stronie internetowej poradni językowej wynika, że zwrot „rzuciło mi się w uszy” jest

- A. typowy dla polskiej frazeologii.
- B. często nadużywany przez rozmówców.
- C. charakterystyczny dla języka muzyków.
- D. dopuszczalny w szczególnych sytuacjach językowych.

PRZENIEŚ ROZWIĄZANIA NA KARTĘ ODPOWIEDZI!

Zadanie 19. (0-1)

Dokończ poniższe zdanie – wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Profesor Mirosław Bańko dostrzegł w pytaniu internautki błąd wynikający z

- A. niepoprawnej budowy zdania.
- B. niewłaściwego stylu wypowiedzi.
- C. użycia wyrazu w niewłaściwym znaczeniu.
- D. zastosowania niepoprawnego związku frazeologicznego.

Zadanie 20. (0-1)

Wskaż właściwe uzupełnienie zdania podanego poniżej. Wpisz literę A, B albo C.

Sformułowanie *podręcznikowy przykład niewłaściwego użycia...* oznacza błąd, który jest _____.

A.	charakterystyczny wyłącznie dla wypowiedzi uczniowskich
B.	popelniany tylko przez autorów publikacji edukacyjnych
C.	typowy, często spotykany w wypowiedziach wielu osób

Zadanie 21. (0-2)

Napisz zapytanie do internetowej poradni językowej, dotyczące zagadnienia językowego, które sprawia Ci kłopot. Ponieważ zwracasz się do profesora, pamiętaj o właściwym stylu wypowiedzi.

Uwaga! Nie kopiuj przykładów ani sformułowań przytoczonych w arkuszu. Podpisz się jako AB.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PRZENIEŚ ROZWIĄZANIA NA KARTĘ ODPOWIEDZI!

